

Duinbezoekers

op zoek naar natuur, rust en ruimte?

ED COUSIN

Binnen een straal van 50 km rond de Amsterdamse Waterleidingduinen (AWD) wonen ca. 6 miljoen mensen. De stijgende woningbehoefte in de Randstad heeft geleid tot plannen om voor het jaar 2010 alleen al in de Bollenstreek 27.000 woningen bij te bouwen. Op het eerste gezicht een nachtmerrie voor een beheerder, die zich ten doel stelt om natuur, rust en ruimte als grootste goed te behouden voor de bezoekers van zijn terreinen. Maar het is ook een uitdaging voor de beheerder om zich te bezinnen op de recreatiefunctie van zijn terreinen en om de grenzen en mogelijkheden van die functie te verkennen en vorm te geven. Daarom is Gemeentewaterleidingen, de beheerder van de AWD, gestart met de voorbereidingen van een recreatie-onderzoek dat in 1994 de ontwikkelingen voor de toekomst van de AWD moet schetsen.

Sinds 1853 wordt de AWD gebruikt ten behoeve van de drinkwatervoorziening van Amsterdam. Sinds het einde van de vorige eeuw is Amsterdam ook eigenaar van de uitgestrekte duinen tussen Zandvoort en Noordwijk. Uit die tijd stammen ook de eerste gedachten over de rol die deze duinen zouden kunnen vervullen als recreatiegebied. In de gemeenteraadsvergadering van 24 februari 1922 werd bijvoorbeeld gediscussieerd over de mogelijkheden voor recreatie. "Mevrouw Tilanus gelooft, dat het niet noodig is te zeggen, dat zij sympathiek staat tegenover de voordracht, waarin Burgemeester en Wethouders in overeenstemming met de adviescommissie, voorstellen het publiek onder zekere voorwaarden tot de gemeentelijke duinterreinen, ook buiten de verharde wegen toe te laten.... Dan is daar het bezwaar, dat de duinen door het drukke bezoek beschadigd kunnen worden. Als men daarvoor vreest, moet krachtiger worden opgetreden te-

gen de konijnen. Doch juist de wezels, de hermelijnen en andere natuurlijke verdelgers van de konijnen worden zooveel mogelijk uitgeroeid, omdat de jachtheeren het zoo graag hebben. Laat men integendeel maatregelen nemen, om de konijnen te verdelgen.... Het is wel eigenaardig, dat juist de jagers, de ingenieurs en de meesters in de rechten in de commissie tegen openstelling waren, doch juist de hygiënisten er geen bezwaar tegen hadden.... In dezen tijd van nuchterheid en bezuiniging gaat veel poëzie verloren. Thans doet zich een mooie gelegenheid voor, wat poëzie in het leven van een groot aantal mensen te brengen.... Naar sprekers mening moeten zooveel mensen, als maar mogelijk is, van die duinterreinen genieten...."

AWD als recreatiegebied

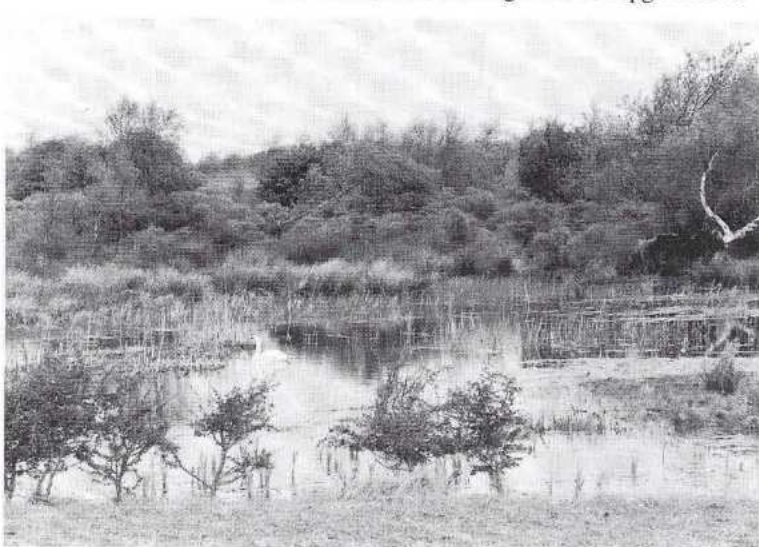
Lange tijd heeft de recreatie een bescheiden rol gehad. Tot ver na de oorlog werden recreatie en drinkwatervoorziening strikt gescheiden door strenge toegangsvoorwaarden. Het beleid was meer restrictief dan wervend. Ondanks restricties nam het duinbezoek toch toe en van lieverlee werd meer en meer aandacht besteed aan de geleiding van de toestromende bezoekers. In eerste instantie door middel van wandelroutes en in de jaren-70 door de inrichting van een heus bezoekerscentrum. Nu, in de jaren-90, wordt de AWD jaarlijks bezocht door ruim 800.000 bezoekers. Bezoekers die allen hun eigen motieven hebben om de natuur, rust en ruimte van de AWD op te zoeken.

Het beheer van de AWD is vastgelegd in de "Nota Natuurbeheer in de AWD 1990-2000". In deze nota, die door de gemeenteraad van Amsterdam is vastgesteld, wordt de recreatiefunctie ondergeschikt gesteld aan de hoofdfuncties natuur en drinkwatervoorziening. Hiermee wordt aangegeven dat de recreatie afgestemd dient te zijn op de hoofdfuncties. Welke ruimte biedt dit beleid voor de rekreat? Waar liggen de grenzen waarbinnen de invloed van recreatie verantwoord blijft?

De grenzen

De natuur van de Amsterdamse Waterleidingduinen is uitermate veelzijdig en waardevol. De duinen zijn kerngebied van de Ecologische Hoofdstructuur van Nederland, de duinzoom als denkbare groene ruggegraat van Nederland. Ook in internationale waarderings scores de duinen hoog. Binnen het duinsysteem komen uitermate kwetsbare landschapstypen voor, gevoelig voor betreding en verstoring. Ook komen hoog dynamische landschapstypen voor die veel minder gevoelig zijn. Deze landschapstypen hebben in verschillende mate de mogelijkheden voor recreatie.

*De bezoeker van de AWD-
duinen komt voor de natu-
ur, rust en ruimte (foto:
Marc Janssen).*

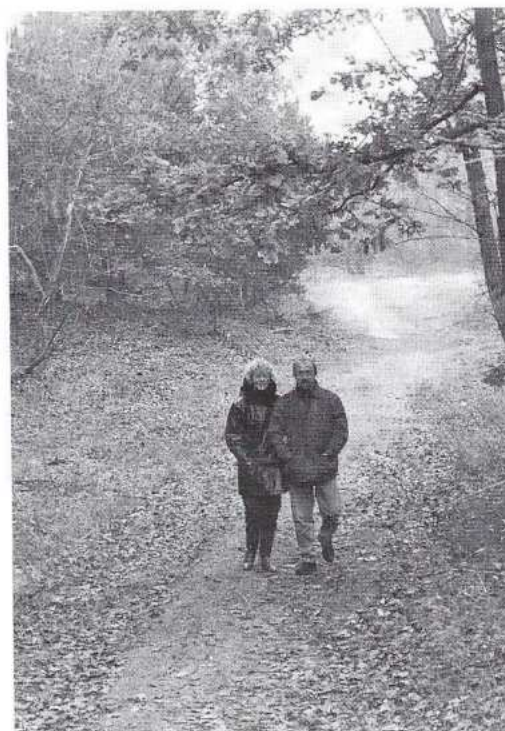

Rechts: De Amsterdamse Waterleidingduinen is een wandelgebied bij uitstek (foto: Kees Langeveld).

Onder: Wandelaars, natuurgenieters? (foto: A. Bonnet)

Geheel onder: één trimmer in het duin is geen enkel probleem, maar de groeiende massaliteit van dit gebeuren zorgt voor steeds meer overlast (foto: Ewout Staartjes).

Door de historisch bepaalde ligging van de hoofdtoegangen tot het duingebied is een natuurlijke zonering van recreatie ontstaan, die de kwetsbare en verstoringsgevoelige terrein delen grotendeels vrijwaart van overmatige recreatie-invloeden. Naast deze natuurlijke zonering zijn ook de toegangsvoorwaarden van invloed. De AWD is toegankelijk voor wandelaars, grotendeels ook buiten wegen en paden. Doordat honden niet toegelaten worden, vindt er een selectie van publiek plaats. In tegenstelling tot veel andere gebieden wordt de AWD niet doorsneden door fietspaden. Hiermee wordt de zonering in stand gehouden. Fietzers verspreiden zich immers veel sneller door het gebied dan wandelaars. Ook voorlichting en edukatie leveren bij aan de sturing van recreanten. Door het duidelijk etaleren van de natuurfunctie van het gebied, worden recreanten bewust van de "huisregels" die een dergelijk gebied stelt. Zolang de aantallen wandelaars per tijdseenheid en per oppervlak beperkt blijven, wordt aan natuur, rust en ruimte geen geweld gedaan. De laatste jaren is er echter een verschuiving in het recreatieve gebruik waarneembaar. De vanouds populaire zondagmiddagwandeling is allang niet meer het drukste moment van de week. Steeds meer wordt de AWD op door-de-weekse dagen gebruikt door wandelaars en met name in de avonduren door trimmers. De steeds groeiende massaliteit van deze vorm van terreinbezoek wordt door andere bezoekers ervaren als een inbreuk op het aspect rust en

bij ontmoetingen op smallere wandelpaden soms letterlijk op het aspect ruimte.

Het onderzoek

In de al eerder genoemde Nota Natuurbeheer is een recreatie-onderzoek aangekondigd. Gemeentewaterleidingen is gestart met een uitvoerige probleemverkenning. Daarbij zijn ook de mensen uit het veld betrokken, die als gastheren van de recreanten de problemen als eerste signaleren. De verkenning heeft de volgende probleemvelden opgeleverd:

- wie zijn de bezoekers en hoe gebruiken zij het gebied?
- hoe worden natuur, rust en ruimte beleefd en gewaardeerd?
- op welke wijze wordt recreatiegedrag nu gestuurd en hoe kan deze sturing verbeterd worden?
- welke effecten heeft recreatie op natuur?

Bij het onderzoek zal het Geografisch Informatie Systeem (GIS), dat al enige tijd operationeel is, intensief benut worden. Ecologen geven met behulp van landschapsskarteringen aan waar kwetsbare natuur aanwezig is, en door monitoring in het veld zal een recreanten-verspreidingskaart worden samengesteld. Door overlaytechnieken kunnen zo de knelpunten tussen natuur en recreatie zichtbaar worden. Door enquêtes zal de belevingswaarde onderzocht worden. Deze waarderingsgegevens geven een maat voor de aspecten rust en ruimte. Met dit onderzoek krijgt de beheerder een instrument in handen om keuzen voor de toekomst te maken. Keuzen voor een inrichting en ontsluiting van het gebied en keuzen voor gerichte edukatie en voorlichting, die er toe bijdragen dat natuur, rust en ruimte voor toekomstige generaties recreanten duurzaam behouden blijft.

drs. E.F.H.M. Cousin is hoofd van de afdeling Natuur- en Terreinbeheer bij Gemeentewaterleidingen.

